

גינון עירוני בר-קיימא

בריאות הציבור וקוטלי עשבים במרחב הציבורי

רקע

ברחבי העולם גוברת המגמה והמודעות לקידום אורח חיים בריא ועמה עולה החשש מריסוסים במרחב הציבורי: בפארקים, בגינות, במדרכות ובמוסדות הציבור, בראשם ריסוסי הגינון והמדרכות כנגד עשבייה.

בשנים האחרונות מספר מחקרים הצביעו על סיכון מוגבר לסרטן וגידולים מסוכנים בקרב אוכלוסייה החשופה לקוטלי העשבים: הציבור והעובדים עם חומרי ההדברה. בשנת 2015 הוכרז הגליפוסט, החומר הפעיל בראונד-אפ (חומר ההדברה הנפוץ בישראל ובעולם), כחשוד כמסרטן בבני אדם ע"י ארגון הבריאות העולמי. נמצא שאוכלוסיות רגישות כגון ילדים וקשישים רגישים יותר באופן משמעותי להשפעות חומרים אלו שבין היתר כוללים בעיות הורמונליות ופוריות, אסטמה, דיכאון, סרטן מסוג לוקמיה ולימפומה ועוד.

מחקרים נוספים מצאו כי קוטלי עשבים פוגעים בציפורים, מאביקים, פרוקי-רגליים וחיידקי הקרקע, דו-חיים ודבורים, ומכאן מערערים את המרקם האקולוגי בעיר. לקוטלי העשבים השפעה משמעותית על האדם הן במגע ישיר ובנשימה והן בזיהום הסביבה: זיהום מי התהום, הנחלים והים, זיהום אוויר, זיהום קרקע ופגיעה במגוון הביולוגי.

בעקבות הכרזת ארגון הבריאות העולמי וההבנה בסכנות הטמונות בקוטלי עשבים, משרד העבודה והרווחה הוציא הנחיות מנהל בטיחות לעובדים המפנה להשתמש בחומרים אחרים במידת האפשר ולהשתמש במיגון בעת השימוש בגליפוסט, ומשרד הבריאות קרא לצמצום השימוש בגליפוסט בגינות ציבוריות. במסמך משותף למשרד הבריאות, החינוך והגנת הסביבה שיצא בשנת 2016 יצאו הנחיות מחייבות - לא להדביר עשבייה במוסדות חינוך במהלך תקופת הלימודים.

בנוסף לחומר הפעיל בתכשירי קוטלי העשבים נלווים בתרסיסים מתכות כבדות וחומרים אשר אין ספק בנוגע לרעילותם וגם הם נמצאים בסביבתנו, מחלחלים למי התהום ומזהמים את הקרקע. חשוב לציין כי ראונדאפ וקוטלי עשבים רבים אחרים מאושרים לשימוש ע"י משרד החקלאות גם לאחר רפורמה שנעשתה בתחום.

פריחת סביון אביבי סביב עץ שלא רוסס בקוטלי עשבים

הפסקת השימוש בקוטלי עשבים בארץ ובעולם

מאז 2015 ערים מובילות ברחבי העולם הפסיקו לחלוטין את השימוש בקוטלי עשבים עקב חשש לבריאות העובדים והתושבים כאחד: וונקובר, סאן פרנסיסקו, פריז, וערים נוספות בבלגיה, ברטניה, גרמניה, אוסטריה פורטוגל ועוד. לאחרונה אף יצא חוק בצרפת האוסר לחלוטין את השימוש בראונדאפ.

האיחוד האירופי מוביל את הנושא ומקדם קמפיין רחב של "עיר ללא קוטלי עשבים".

בישראל גם כן גוברת ההבנה כי גינון נקי מקוטלים מסוכנים מהווה בסיס לאיכות החיים בעיר ובכפר. בכפר סבא השכנה משנת 2016 אין כלל ריסוסים בגינון העירוני ובמדרכות העיר ובפארק ברעננה לא מרססים כלל מזה 4 שנים.

הצעד של הפסקת השימוש בקוטלי עשבים מחייב שינוי בגינון ובתפיסת הגינון והנוי ולכן ישנו הכרח בקידום "גינון בר-קיימא".

ראו את מפת הערים הנקיות מקוטלי עשבים באיחוד האירופאי

<http://www.pesticide-free-towns.info/towns-network>

עצי פרי וחיפוי ברסק גזם בעיר כפר-סבא

גינון בר קיימא - מהלכה למעשה

בכדי להפסיק את השימוש בקוטלי העשבים יש לשנות את אופי הגינון לסוגי צמחים חזקים ומותאמים, בדגש על שיחים וצמחים מקומיים, ושימוש בחיפוי קרקע בכדי לצמצם את כמות העשבייה. כמו כן, בתהליך כזה נדרשת הסברה לציבור ולצוותי הגינון בכדי לצור מהלך יציב ובר קיימא.

גינון בריא ובר-קיימא:

- הימנעות משימוש בקוטלי עשבים גינון
- התבססות בעיקר על שימוש בצמחייה רב שנתית מהירת צימוח וחסכונית במים
- שימוש בשכבה עבה של רסק גזם לחיפוי הקרקע
- כיסוח מכאני וידני של עשבייה לא רצויה
- שימוש בקומפוסט (ולא דשן כימי)
- שילוב עלים יבשים כחיפוי- שינוי התפיסה של עלים מפסולת למשאב
- שימוש במרווחי שתילה נכונים וסופיים כדי לצמצם גיזומים ולהגיע לכיסוי קרקע מקסימלי
- שילוב מגוון צורות חיים- דגניים, גיאופיטים, חד שנתיים ושיחים
- שילוב צמחייה מקומית ישראלית- צמחיה עמידה המתאימה למגוון הביולוגי, מזמנת פרפרים ותואמת את רוח המקום
- שילוב צמחי תבלין לתועלת לציבור ואלמנטים דוממים- מסלעות, בולי עץ
- טיפוח פוריות ובריאות הקרקע (שימוש בקומפוסט, חיפוי קרקע, אי פילוח ועוד)
- הימנעות משימוש במיני צומח פולשים ([קטלוג צמחים פולשים](#))
- מכרז גינון בר-קיימא- בעת פתיחת מכרז הגינון רצוי להתאים את המכרז לאופי הגינון
- ניתן לשלב טכנולוגיות של חיסכון במים ע"י שליטה עירונית מרוכזת בהשקיה

באופן פרטני:

- **במדרכות-** במקום ריסוס עשבייה יש לערוך כיסוח מכאני לפי הצורך (עם הזמן התדירות יורדת משמעותית).
- **בשטחי גינון-** שימוש בשיחים ורב שנתיים פורחים ומהירי צימוח בשילוב רסק גזם, גיאופיטים וצמחי א". השארת עלים יבשים על הקרקע. טיפול בעשבייה בצורה מכאנית היכן שניתן ובצורה ידנית סמוך לצמחייה.

גינון בר קיימא בכפר סבא, מבוסס על שיחים פורחים ורסק גזם לחיפוי קרקע- מתפקדים גם כבית גידול לקיפודים.

הסברה:

המעבר לגינון בר קיימא דורש תהליך הסברה מלווה שיוכל לסייע בהבנת היתרונות הבריאותיים והסביבתיים החשובים במהלך- **מרחבים ציבורים בעיר יכולים להיות גם אסטטים וגם בעלי חשיבות לבריאות הציבור והמגוון הביולוגי בעיר.**

המלצות:

1. היחידה האזורית מציעה ליווי לרשות בפיתוח תהליך למעבר לגינון בר קיימא וצמצום הריסוסים במרחב הציבורי. הליווי יכלול מיפוי הצרכים של הרשות, פיתוח תהליך הסברה והכשרה לצוותי הגינון, פיתוח תהליך הסברה לציבור.

2. עריית כפר סבא הייתה העיר הראשונה בארץ להפסיק את ריסוסי הגינון לחלוטין. אנו ממליצים להתייעץ עם עיריית מויאל מנהלת מחלקת גנים ונוף וללמוד מניסיונה וכן להתייעץ עם דבי לרר יועצת לגינון בר קיימא.

אנו מהיחידה האזורית לאיכות הסביבה ליווינו את התהליך בכפר סבא ומקדמים אותו בימים אלו בישובים נוספים, נשמח ללוות את הרשות בתהליך חשוב זה ולתאם סיורים לראות כיצד עושים זאת ברשויות אחרות.

בברכה,

הדס מרשל, מנהלת יחידת שטחים פתוחים ואקולוגיה
היחידה האזורית לאיכות הסביבה בשרון

שילוב פרחי בר ותבלינים כהדגמה לגינון בר- קיימא
על הגג הירוק של משרדי היחידה האזורית לאיכות הסביבה בשרון